

Zondagsschoolboekje

Titel: Hans Egede

Auteur: P.M. LegÃ¶fÃ¶ne

Illustrator:

Uitgever: J.N. Voorhoeve, 's-Gravenhage

Druk: 2

Jaar van uitgave:

Hans Egede
ZENDELING ONDER DE ESKIMO'S

door
P. M. Legêne

Herziene 2e druk

Serie Lichtstralen op de akker der wereld

J. N. VOORHOEVE — DEN HAAG

Hans Egede, in gesprek met Groenlanders
(naar een oude gravure)

DE VOORBEREIDING

Ongeveer duizend jaar geleden — naar de sage vertelt — landde op Groenland een man die in Noorwegen een moord had gepleegd. Bang voor straf, was hij met zijn boot naar zee gevlucht en, wonder boven wonder, veilig aangekomen.

Erik Rande — zo was zijn naam — bleef drie jaar lang de enige bewoner van dit onmetelijk rijk.

Het beviel hem echter in die „ijswoestijn” zo goed, dat hij wilde proberen ook andere landgenoten hierheen te halen. Dat was niet eenvoudig. Hij zou dan immers de lange tocht over zee opnieuw moeten maken, en zich in Noorwegen blootstellen aan de gevolgen van zijn vroegere misdaad. Maar hij had geluk. De overtocht slaagde en zijn propagandatocht in Noorwegen werd met succes bekroond. Met vijf en twintig boten vol kolonisten keerde hij terug naar het eenzame Groenland.

Dit gebeurde in de eerste tijd van het Christendom in Noorwegen en Denemarken, en naar alle waarschijnlijkheid waren de kolonisten die naar Groenland trokken voor het merendeel Christenen. Er moesten predikanten onder hen zijn geweest, en zelfs ook een bisschop. Het geestelijk leven bloeide. Op tal van plaatsen kwamen er mooie grote kerkgebouwen. De kolonisten onderhielden een levendig verkeer met het moederland. Ze brachten spek, vis en vellen naar Noorwegen, in ruil voor alles wat hen in de ijswoestijn van Groenland ontbrak. Aan het einde van de 14e eeuw hoorde en zag men echter plotseling niets meer van hen. Men vergat zelfs dat ze er ooit geweest waren. Niemand vroeg meer naar hen.

Zo gaan bijna vier eeuwen voorbij. Dan begint men, van Bergen uit, in Noorwegen handel te drijven met de „wildten” op Groenland, de zogenaamde Skraelingen. Maar de zaken

3

Die gedachte kan Egede bijna niet verdragen. Hij moet en zal naar hen toe, koste wat het wil. Daarom waagt hij de stap, en vertelt hij zijn vrouw van zijn plannen.

Waarvoor hij bang is geweest, gebeurt: zijn vrouw weigert op zijn onbekookte plannen in te gaan. Familieleden en vrienden denken er precies zo over, ze verklaren Egede voor krankzinnig.

Het verdriet van zijn vrouw maakt hem wanhopig. Van alle kanten wordt hij trouwens aangevallen. Men noemt hem een avonturier die ontrouw wordt aan het werk dat God hem toevertrouwd. Met deze grillen zal hij zijn vrouw en kinderen nog eens de dood injagen!

Egede vindt geen rust. Hij spreekt telkens opnieuw met zijn vrouw en hij vraagt haar of ze niet bezig is, zich tegen Gods wil te verzetten?

Maar zij antwoordt dat ze spijt heeft van haar huwelijk. Men heeft, volgens haar zeggen, niet het recht de kinderen die God hen gegeven heeft, „de dood in te jagen.” In Noorwegen wil zij God dienen, met al haar kracht, maar tot een dergelijk dwaas experiment heeft ze zich niet verplicht toen ze hem trouwde.

Dat krasse woord schijnt een einde te maken aan zijn dromen en verlangen. Hij probeert tenminste alle plannen als dwaas en onuitvoerbaar uit zijn hoofd te zetten. Maar het lukt niet. Twaalf jaar lang voert Egede een geweldige strijd met zichzelf en zijn medemensen. Zijn dagboek is vol ontroerende momenten die getuigen van deze worsteling. Maar dan komt het ogenblik dat zijn vrouw hem vertelt dat zij meegaat. Ze wil zich door God laten gebruiken voor elk doel.

In de zendingsgeschiedenis zijn er weinig voorbeelden van een dergelijk grote zelfopoffering als van deze vrouw.

Men zou bijna in de verleiding komen, de brieven en bescheiden te vertalen die Egede aan de verschillende autoriteiten zendt om het werk in Groenland voor te bereiden. Zijn correspondentie bevat gegevens van grote historische waarde. Ze doet ons een blik slaan in de enorme moeilijkheden die overwonnen moeten worden voordat het zendingswerk in een land als Groenland begonnen kan worden.

5

floreren niet. Het is uiterst gevaarlijk naar Groenland te varen. Aan de kust drijven kolossale ijsbergen en ijsschollen rond, die als het ware de wacht houden opdat er geen schip ooit zal landen en de rust kan komen verstoren. Vaart er toch een schip uit, dan verkeert men altijd in grote spanning of het ooit zal terugkeren. Er zijn al heel wat schepen vergaan. De Skraelingen zijn gevaarlijke mensen die er niet voor terugdeinzen, een schip dat in de haven ligt te overvallen, de bemanning te doden, en het schip te plunderen.

De concurrentie met de Hollanders is zeer hevig in deze tijd. Met tal van schepen onderhouden zij een druk verkeer met de kustplaatsen van Groenland. De Noren kunnen niet tegen hen concurreren. Hoe langer hoe meer gaat de Bergense Handelmaatschappij achteruit, en juist op het tijdstip dat Hans Egede predikant in Noorwegen wordt, staakt zij haar werkzaamheden.

Maar toch laat de gedachte aan de Noorse kolonisten in Groenland Hans Egede niet los. Hij verzuimt geen gelegenheid om iets van hen te weten te komen. Ongeveer een jaar nadat hij predikant is geworden, krijgt hij weer een boek in handen dat vertelt van deze avontuurlijke kolonisatie en van het bloeiende kerkelijk leven.

Het boek boeit hem zó, dat hij tot diep in de nacht blijft zitten lezen. En hij komt er zo van onder de indruk dat hij God bidt, hem te willen gebruiken om deze mensen, die vroeger het evangelie gekend hebben, opnieuw de weg te wijzen. Hij spreekt echter met niemand over zijn gedachten, zelfs niet met zijn vrouw. Hij begrijpt dat hij een bovenmenselijk offer van haar zou vragen, waartoe zij alleen in staat zal zijn als God dat verlangen ook in haar hart legt.

De correspondentie met een vriend in Bergen die als kapitein van een schip op Groenland heeft gevaren, maakt zijn verlangen nog groter. Deze man vertelt hem namelijk, dat alle bewoners van Groenland voor zover hij het land kent, beslist ongelovig zijn. Men kan nauwelijks met hen in contact komen, want men verstaat hun taal niet eens. Van kerken is geen spoor te vinden. Het evangelie heeft helemaal geen vat meer op deze mensen.

4

Egede is ongelofelijk blij als hij van de haven van Bergen uit, zijn reis kan beginnen met een document van de koning op zak, waarin hem een salaris van 300 rijksdaalders wordt toegezegd. Achter hem staat een handelmaatschappij die met een kapitaal van 10.000 rijksdaalders (waarvan hij zelf als één der eersten er 300 heeft gestort!) de verbinding met Groenland wil onderhouden, en jaarlijks zijn zendingspost wil bezoeken, om hem en de zijnen van het nodige voor hun levensonderhoud te voorzien.

Natuurlijk valt het afscheid hem zwaar, en er zijn momenten dat hij twijfelt. Maar zijn vrouw staat naast hem, en zij beïnvloedt hem in de moeilijkste ogenblikken.

Zo verlaten ze op 3 Mei, na 13 jaar van strijd, met vier kinderen hun geboorteland, om in een ver en onbekend land God te gaan dienen. Zo lang of zo kort als Hij het over hen besloten heeft.

2

EEN GEVAARLIJKE REIS NAAR ONBEKEND LAND

In zijn dagboek schrijft Egede het volgende:

„Toen alles voor het vertrek gereed was, werden de manschappen aan boord van de „Haabet („De Hoop”) verzameld, alwaar hun, nadat zij de aan hen gestelde eisen nog eens gehoord hadden, de eed werd afgenomen door de „Stift-Ambtman.” Ik besloot toen de plechtigheid met een kleine toespraak, een lofzang aan God en de aanroeping van Zijn naam met de smeekbede dat Hij ons bij wilde staan en het werk dat in Zijn opdracht werd begonnen, gezegend voortgang wilde doen hebben. In Jezus' naam werd de reis toen begonnen. Aan boord van de „Haabet” bevonden zich 46 personen. Bovendien volgde een kleinere boot ter assistentie. Hoeveel mensen daar aan boord waren vermeldt dit ver-

6

slag niet. Verder behoorde een derde schip tot de expeditie, dat voor de walvisvangst bestemd en vooruit gevaren was. Dit schip had het ongeluk, bij Stodten-Huck door een hevige storm te worden overvallen, waardoor het kapseisde. Doordat de mast brak, kon het schip zichzelf weer oprichten zonder dat een ziel verloren ging. Door Gods wonderbare bescherming en genade kon het schip weer verder varen; doch niet naar Groenland, maar terug naar Bergen, waar het in zeer gehavende toestand weer aankwam.

Ook wij moesten wegens sterke tegenwind bij Bergen blijven liggen tot 12 Mei, toen wij eindelijk met goede wind zee konden kiezen. Deze goede wind hield aan tot 4 Juni, toen wij juist Groenland in het gezicht kregen. De eerste aanblik van Groenland was niet zeer bemoedigend, daar het geheel met sneeuw en ijs bedekt scheen te zijn en grote ijsbergen langs de kust dreven, waarvan sommige zeer hoog waren. Dit drijvende ijs bedreigde ons voortdurend. De zee was er vol van tot ver bij de Noorse kust. Door een hevige storm werden wij heen en weer geslingerd tussen deze gevaarlijke vijanden van ons schip en van ons leven. Eerst zetten wij koers naar het land, in de hoop, een opening in het ijs te vinden, waardoor wij een haven zouden kunnen bereiken. Dat was echter onmogelijk, het ijs lag er overal meters hoog en nergens was een einde te ontdekken aan deze ijswoestijn. Zo voeren wij weer de zee in om niet door de storm tegen het ijs te worden geworpen. Wanneer het weer dit toeliet, gingen wij dicht bij land, uitzijnde naar een opening in het ijs. Wij vonden er echter geen. De scheepslieden begonnen erover te praten, liever terug te keren, omdat de zomer anders voorbij zou gaan, zonder dat wij een mogelijkheid vonden om te landen. Daarvan wilde ik echter niets horen, omdat het schip immers bestemd was om in Groenland te overwinteren. Het had dus geen zin om terug te keren, zolang de zomer nog niet ten einde was.

Op 24 Juni geraakten wij in groot levensgevaar, doordat wij tussen drijvende ijsbergen terecht kwamen, die ons dreigden te verpletteren. Het ijs, dat ons omringde en ons de weg versperde, was zó hoog, dat wij het niet eens van de hoogste

7

loofden en dankten God en prezen Hem voor dit wonder van Zijn genade. Na deze vreselijke tijd volgde een verkwikking. God deed ons eindelijk op 3 Juli een haven vinden, waar wij konden landen, aan de Baälsrivier. De naam des Heren zij geprezen, Die ons tot hier toe heeft gebracht, en alles wel gemaakt."

3

TELEURGESTELD

De verbazing van Egede neemt toe. Zodra de „Haabet" voor anker is gegaan, komt er een bootje met inheemsen aanvaren die blijkbaar tot een heel ander ras behoren. Egede kan in deze ruwe klanten geen spoor ontdekken van zijn eigen landgenoten. Hij geeft echter niet de hoop op, ergens in het land Noren te vinden. Toch ziet hij het direct als zijn taak ook aan deze mensen het evangelie te verkondigen, ofschoon hij niet weet hoe dat ooit mogelijk zal zijn omdat hij zich niet eens verstaanbaar kan maken.

In de omgeving van de haven bouwen ze hun eerste huis, van turf en steen. Van binnen beslaan ze het met planken. Intussen komen steeds meer nieuwsgierige Eskimo's toekijken. Ze helpen zelfs nog een handje mee bij het transporteren van bouw materiaal. Nieuwsgierig staan ze zich af te vragen wat er van dat bouwwerk moet worden. Tot nu toe zijn er alleen schepen gekomen die handel dreven, maar het lijkt wel of deze mensen van plan zijn te blijven! Dat bevalt hen niet, — wat moeten die vreemdelingen hier toch!

Elke dag kijkt Egede uit, of hij ook landgenoten kan ontdekken onder deze vreemde mensen, maar vergeefs! Het zijn altijd weer dezelfde domme, onzinnelijke mensen die uit Noord en Zuid met de boten meekomen. Dat brengt hem opnieuw aan het twijfelen. Als er geen Noren zijn, dan is de hele opzet een dwaling, dan moet hij naar de koning gaan om te bekennen dat hij zich heeft vergist. Het wordt een ongelofelijk zware strijd die God gebruikt om hem te be-

9

mast uit konden overzien. Het ijs drong van alle kanten dicht op ons aan. Wij hadden slechts een ruimte van een paar gewerschoten vrij, waarin wij voortdurend heen en weer werden gedreven. Zo waren we in grote benauwdheid en angst, want menselijkerwijze was er geen redding mogelijk. Onze angst werd nog groter, toen de boot die ons begeleidde, op een ijsschol liep en lek sloeg. De bemanning stopte het gat dicht met een doek, doch zij gaven ons door een teken te verstaan, dat zij zinkende waren. Onze kapitein liep naar de hut van mijn vrouw en riep dat zij zich op de dood moest voorbereiden, daar er geen hoop op redding meer was.

Ik zag hier vóór mij, wat de mensen mij steeds voorspeld hadden, de ondergang van mij en de mijnen. Ik kon echter niet begrijpen, hoe God de mijnen zou straffen voor zonden, die ik begaan had. Toen ben ik mijn wegen gaan onderzoeken, hoe God mij tot hiertoe had geleid. Mijn geweten getuigde, dat mijn voornemen zuiver en oprecht was geweest, en dat God mij op bijzondere wijze daarin had bijgestaan. Dit werd mij absoluut duidelijk, en zo kon ik ook niet geloven, dat Hij ons nu in deze nood zou verlaten. Ik bad tot de Heer, dat Hij zijn eer wilde redden, mijn geloof wilde sterken en dat Hij wilde maken, dat wij Hem zouden roemen en prijzen wegens onze wonderbare redding. Tot mijn troost schoot mij ook te binnen wat de Apostel Paulus was overkomen, toen hij naar Italië voer. (Hand. 27). Ik paste dit toe op onze situatie en mocht geloven, dat God ook ons dezelfde redding zou doen wedervaren. Toen ikzelf daardoor gesterkt was en mijn onrust en vrees waren verdwenen, trachtte ik ook de anderen moed in te spreken, voornamelijk mijn vrouw en kinderen, die God nu ook op wonderbare wijze sterkte.

Intussen bleef de storm razen, terwijl er overdag een dichte mist hing. 's Nachts konden wij helemaal niets zien, en moesten wij alles aan Gods almacht en genade overgeven. Eindelijk bemerkten wij, dat wij meer ruimte kregen. Na middernacht bedaarde de storm en de mist trok weg. Toen zagen wij tot onze onuitsprekelijke blijdschap, dat aan de ene kant het ijs weggedreven was, en dat wij de open zee voor ons hadden. Innige dankbaarheid vervulde ons hart, en wij

8

kwamen voor de bovenmenselijke taak die hem wacht in een donkere wereld van honger, kou en eenzaamheid.

Op lange ontdekkingsreizen met de „Haabet" komt Egede zowel in het Noorden als het Zuiden. Onderweg ziet hij de mooiste visplaatsen en jachtvelden met rendieren, zeehonden, hazen en ander wild. Ook ontmoet hij Eskimo's, maar helaas geen Noren.

De kapitein treft voorbereidingen voor de terugtocht. Hun handel heeft zo goed als geen succes gehad, wáár ze komen, zijn de Hollanders hen voor geweest. En deze hebben alles meegenomen wat de Eskimo's voor hen hebben verzameld: walvispek, rendiervellen en gedroogde vis. Dientengevolge moet de bemanning van de „Haabet" bijna met een lege boot naar Noorwegen terugkeren. Of het wel mogelijk is, onder deze omstandigheden de compagnie voort te zetten?

Herhaaldelijk spreekt de kapitein met Egede over deze ernstige vragen. Toch wordt het laatstgenoemde duidelijk, dat God hem hierheen heeft geleid. Als het niet voor de Noren is, dan voor de Eskimo's. Hij móet blijven, wat er ook gebeurt. God zal met hem zijn, al verlaten alle mensen hem.

De kapitein vertrekt. Enkele manschappen blijven achter om Egede behulpzaam te zijn bij de jacht, en hem op reis te vergezellen.

Aan dit moeilijke besluit heeft Egede's dappere vrouw evenzeer deel als hijzelf. Moedig en zonder een traan te laten, wuift ze de vertrekkende vrienden toe met wie ze een jaar lang lief en leed hebben gedeeld. Dan keert ze met haar man terug naar hun „turfpaais". Terwijl haar man zijn gevaarlijke tochten maakt, zal zij maanden lang alleen moeten blijven. Zij zullen dankbaar moeten zijn als ze hun maal mogen doen met walvis- traan en zeehondenspek, want zij zijn helemaal afhankelijk van de Eskimo's.

't Zou moeilijk te zeggen zijn voor wie we meer bewondering moeten hebben, voor Egede of zijn vrouw. Geen van beiden maakt daar echter aanspraak op. Voor hen is het een eenvoudige gehoorzamen aan God die roept, en dat is hun genoeg. Zij willen anderen tot zegen zijn, en God verheerlijken.

10

EEN MERKWAARDIG ZENDELING

Het zendingswerk dat nu begint, heeft een merkwaardig karakter. Egede is namelijk niet alleen zending en predikant, maar tevens beëdigd hoofd van de expeditie en verantwoordelijk handelsagent.

Van de koning heeft hij opdracht het land te onderzoeken naar plaatsen die geschikt zijn als fort of civiele bezetting. — hij is dus tevens een vertegenwoordiger van de Deense kroon. Zwaar en gevaarlijk werk moet worden verricht om het dagelijks voedsel voor zijn gezin te bemachtigen. Hij gaat op visvangst en jacht. Zaaït allerlei graansoorten en groente, om te zien wat daar het beste groeit. Hij kijkt uit of er mijnen zijn die geëxploiteerd zouden kunnen worden.

Voor alles is de taalstudie echter een vereiste. Want al het overige haalt weinig of niets uit, zolang hij de taal niet voldoende beheerst. En dat is nu juist zo moeilijk.

Hij heeft hoegenaamd geen andere hulpbronnen dan in de omgang met de Eskimo's. En die spreken uitsluitend over materiële dingen. Een geestelijk leven schijnen ze niet te kennen. Het enige wat Egede bij hen ontdekt, is toverij en hekserij, waarmee ontzaglijk veel kwaad wordt berokkend. Als de heksen worden gepakt — schuldig of onschuldig — worden ze levend verscheurd, in stukken gehakt of op een andere barbaarse wijze om het leven gebracht.

De tovenaars hebben tot taak zieken te genezen, voor goed weer te zorgen en de toekomst te voorspellen.

Egede geeft op verschillende plaatsen een beschrijving van deze zwarte kunst. Hij vertelt hoe hij de bedriegerijen van de tovenaars voor het verbaasde publiek blootlegt. Aan het voortbestaan van de mens na de dood geloven ze wel. Zij stellen zich dit echter niet zo concreet en eenvoudig voor als het gewone leven hier op aarde, met dezelfde zorg en moeite als hier. Hun hele leven draait om de stoffelijke dingen. Men is gierig, egoïstisch en wreed. Ziekten en oude vrouwen die zich-

11

buiten in de kou te blijven. In een hut wonen vaak 20 tot 30 mensen.

Egede schrijft:

„In de hut is het erg warm. De hitte wordt veroorzaakt door een vuur van brandende walvistraan, dat niet alleen als kachel maar ook als lamp dient. Alle bewoners van de hut zijn, wanneer ze binnen zijn, naakt. Er is geen ventilatie. De tranen en de naakte, onzindelijke mensen verspreiden een voor Europeanen ondragelijke lucht. Hun huis is vol luizen en ander ongedierte.”

Een bed heeft Egede niet. Met anderen samen ligt hij op de grond. Van slapen komt natuurlijk niet veel. Toch neemt hij wekenlang vrijwillig dit lijden op zich om zo nauw mogelijk met hen in contact te komen en hun gewoonten en hun gedachtengang en taal te leren kennen. Klagen doet hij nooit. Hij beschouwt het als een voorrecht dat men hem bijna overal vriendelijk ontvangt, en hem zelfs van hun voorraad spek en vis mee geeft.

Spoedig ontdekken ze dat hij altijd naar boven wijst, als hij hen duidelijk tracht te maken dat hij over geestelijke dingen wil spreken. Dat vinden ze fijn, want volgens hen heeft zo'n „angekot” (priester) grote macht, en zijn tegenwoordigheid betekent een grote zegen als hij zijn invloed wil doen gelden tot hun welzijn. Daarom vragen zij hem telkens voor goed weer te willen zorgen, veel zeehonden en rendieren naar hun jachtvelden te sturen en hun zieken beter te willen maken.

Door een merkwaardige gebeurtenis krijgt Egede in Groenland de naam, een groot priester te zijn.

Hij heeft bijbelse platen bij zich aan de hand waarvan hij hen iets van de Heiland tracht te vertellen. Op een van deze platen maakt Jezus een zieke beter. Verwonderd vragen de Eskimo's of Hij dat nog kan doen? Egede antwoordt dat Hij alle macht in hemel en op aarde heeft, en dat Hij kan doen wat Hij wil. Men begrijpt dat Egede een volgeling is van Jezus, en dat hij tot hen gezonden is om hen met God bekend te maken.

Ze stellen Egede al dadelijk op de proef. Er is een ernstige zieke in het kamp die ze bij hem brengen. Egede staat voor een hopeloos geval, hij weet niets van de geneeskunde af. Het

13

zelf niet meer kunnen verzorgen, worden levend begraven. Een zelfde lot delen kleine kinderen waarvan de moeder gestorven is. Ze worden samen met een hond begraven, opdat de laatste hen de weg naar het rijk van de ziel zal wijzen en onderweg behulpzaam zijn. Daaruit blijkt dat zij geen verschil maken tussen de ziel van een mens en die van een dier. Al hebben deze mensen nauwelijks een woord voor het begrip „liefde”, het is onjuist te denken dat ze het niet kennen.

In „Relation des koopmans Dallager” vindt men een typisch voorbeeld van de weeklacht van een Groenlander bij het overlijden van zijn zoon:

„Wee mij dat ik nu naar je plaats moet kijken, die leeg is. Zie, mijn vreugde is verduisterd geworden. Vroeger ging ik 's avonds uit en verheugde mij. Ik richtte mijn blik in de verte en wachtte op je komst. Zie, je kwam, je kwam moedig aangevuld met de jongen en de ouden. Je kwam nooit leeg van de zee. Je kajak was steeds gevuld met zeehonden of vogels. Je moeder maakte vuur en kookte ze. Maar dat is nu voorbij. Als ik aan je denk, dan is mijn binnenste ontroerd. Och, dat ik kon schreien gelijk de anderen, dat zou mijn smart verzachten! Wat moet ik nu begeren; de dood? Maar wie zou dan voor mijn vrouw en de andere kinderen zorgen? Ik wil nog een poosje leven, maar mijn vreugde zal voorbij zijn en ik wil mij onthouden van alles wat een mens anders lief en waardevol is.”

Het blijkt dus, dat de Eskimo's wel diepere gevoelens kennen, maar ze komen zelden tot uiting. Langzaam-aan komt Egede met zijn taalstudie zover, dat hij met de bewoners kan praten over weer en wind, zeehonden en vissen. Hij kan met de mensen van gedachten wisselen over de dagelijkse dingen, maar zijn woordenschat reikt niet zover dat hij met hen kan spreken over geestelijke zaken.

Egede maakt lange, gevaarlijke tochten, zelfs tot in verre streken. Soms lijdt hij schipbreuk en dan moet hij de hele nacht doorbrengen op het ijs, waar het met zo'n kou, regen of sneeuwstorm bijna niet is uit te houden. Soms mag hij dan wel eens bij de Eskimo's in hun hut slapen. Maar als men hoort hoe zo'n hut er van binnen uitziet, dan lijkt het verkieslijker,

12

enige wat hij kan doen, is, tot God bidden voor deze stakker. Maar dat begrijpen de Eskimo's niet. Ze kennen geen gebed, maar ze smeken Egede, de zieke te genezen. Wat moet hij doen? Weigert hij, dan hebben zijn platen geen waarde meer, maar probeert hij het en lukt het niet, dan krijgt hij de naam een bedrieger te zijn. Wordt de zieke beter, dan is hij de grote tovenaars in hun ogen...

Opnieuw dringen de Eskimo's aan. Ze zeggen dat ze Jezus zijn Heer zullen liefhebben als hij het doet. Egede bidt tot God, en hij blaast op de zieke. Weliswaar gebeurt er op dat moment geen wonder, maar de zieke herstelt, en dat gerucht verspreidt zich door het hele land.

Eens, als Egede ergens helemaal in het Zuiden is, brengen ze een blinde bij hem met het verzoek op de man te blazen, zoals bij de vorige patiënt. Egede verklaart echter dat hij dat alleen mag doen als de blinde werkelijk in Jezus gelooft. Want hij is geen tovenaars, maar een volgeling van Jezus, die alléén de zieken kan beter maken. Wanneer de blinde zegt dat hij gelooft en dat hij Jezus wil dienen, bestrijkt Egede zijn ogen met brandewijn. Het wonder gebeurt: de blinde wordt ziende, en getuigt overal in het land van wat met hem is gebeurd.

Egede heeft daar echter geen vrede mee. Hij wil niet voor een geweldig tovenaars worden aangezien, en naarmate hij beter de taal beheerst, maakt hij hun duidelijk, dat Jezus niet in de wereld gekomen is om zieken te genezen, maar om hen van zonde te verlossen en tot Gods kinderen te maken.

Van zonde hebben ze maar weinig besef. Ze begrijpen niet waarom ze een Verlosser nodig zouden hebben.

Als Egede een woord voor „God” meent te hebben gevonden, beijvert hij zich, hun Zijn goedheid en grootheid duidelijk te maken. Hij laat platen zien van de koning, en hij vertelt dat God nog oneindig machtiger is dan deze.

De Eskimo's luisteren verbaasd toe. Maar het komt steeds weer op hetzelfde neer: als God hun gezondheid en kinderen, zeehonden en rendieren kan bezorgen, is Hij goed, anders heeft een Eskimo niets aan Hem. Egede zegt dat God wel voor Zijn kinderen zorgt, maar dat zij dan ook werkelijk eerst Zijn kinderen moeten zijn, die Hem liefhebben en dienen.

14

Op zijn reizen ontdekt Egede al spoedig wat er van de Noren in Groenland is geworden. Zodra hij met de Eskimo's kan praten, vertellen ze hem waar de zgn. kablunaken, de vreemdelingen, hebben gewoond.

Op veel plaatsen in het land is Egede in de gelegenheid de ruïnes van hun dorpen op te zoeken. Hij stelt vast, dat de berichten die hij over hen las, juist moeten geweest zijn. Hij vindt niet alleen resten van grote, stenen gebouwen, waar de Noren waarschijnlijk gemeenschappelijk gewoond hebben, maar hij ziet ook grote kerken die door de tand des tijds zijn aangetast.

Wat er met de Noren zelf is gebeurd, komt hij ook te weten. Op zekere dag zijn er Eskimo's in het land gekomen die alle Noren hebben vermoord. Er is niet één overgebleven om dit vreselijk drama bekend te maken. Daaruit maakt Egede op, dat God hem geroepen heeft zich geheel aan de moordenaars van zijn landgenoten te wijden.

Dat wordt hoe langer hoe meer zijn vaste plan. Maar het zal een moeizame weg worden die hij gaan moet, voordat de resultaten van zijn werk gezien worden. Hij zelf zal dat niet meer beleven. Geduldig zal hij tot het eind toe op harde rotsen moeten ploegen en zaaien.

5

MOEILIJKE WEGEN

De taalstudie levert heel wat moeilijkheden op. Wat Egede de ene week meent te hebben gevonden, moet hij een volgende week weer verwerpen. Nieuwe woorden en begrippen moet hij scheppen en vormen, zijn geestelijke woordenschat blijkt te klein. De dieren en planten die in de Bijbel genoemd worden, ontbreken in Groenland, zodat hij daarvoor totaal nieuwe woorden moet zoeken. Geen enkele gelijkenis kan in het Eskimo's worden vertaald, hij moet geheel nieuwe maken. Men kan zich in Groenland geen begrip vormen van dingen die bij ons bekend zijn.

15

voort te zetten." Zijn dankbaarheid wordt daardoor nog groter, ondanks de ontzaglijke ontberingen en gevaren die hem bedreigen. Hij heeft de vaste overtuiging dat God hen hierheen heeft gezonden, en daarom weet hij zeker dat het Eskimo-volk door zijn leven of sterven toch Jezus zal vinden. Hij is blij dat hij zijn schijnbaar vergeefs werk mag voortzetten, al worden daarbij van hem en de zijnen de grootste offers gevraagd. Zelfs ontvangt hij van de koning de verrassende mededeling dat hij medewerkers krijgt om hem te steunen in zijn taak.

Eerst komt in 1723 de jonge theoloog Albert Top, die enkele jaren met Egede samenwerkte, maar vanwege zijn slechte gezondheid naar Denemarken terugkeert. In 1728 arriveren Ohle Lange en Miltzong, twee predikanten die hem in 1731 weer verlaten (waarover straks meer).

Met deze twee collega's houdt Egede een soort zendingsconferentie waarbij de moeilijkheden en de mogelijkheden van het werk worden besproken, en een heel nieuwe werkmethode wordt voorgesteld. Het schijnt hopeloos te proberen, volwassen Eskimo's te bekeren. Men vraagt zich af of het is toegestaan hun kinderen te dopen als zij hun tevens een christelijke opvoeding geven. Na ernstige overwegingen komt men tot de overtuiging dat het de enige mogelijkheid is.

Over het algemeen hebben de Eskimo's er niets op tegen dat hun kinderen een christelijke opvoeding krijgen. Zij hebben allerlei bijgelovige voorstellingen en daarom willen ze hun kinderen zelfs wel graag laten dopen.

De grootste moeilijkheid is echter de kinderen een christelijke opvoeding te geven. Ze wonen namelijk zo verspreid, dat er van schoolgaan geen sprake kan zijn. Men kan de kinderen trouwens niet eens rustig aan het leren krijgen. Als ze een paar weken bezig zijn geweest met het leren van letters, vervelt het hen zo, dat ze met geen geweld meer te houden zijn. Al hun hoop is erop gevestigd, dat de koning voldoende godsdienstonderwijzers stuurt om de verdere opvoeding van de kinderen op zich te nemen.

Tijdens de conferentie stelt Egede de volgende resolutie op: „Daar men tot nu toe geen resultaat heeft gezien wat betreft

17

Rendier, zeehond, vos of haas, worden als uitgangspunt gebruikt om de bijbelse dieren voor te stellen, dus: „een bijna-rendier“, een „zeehond-vos“ enzovoort. Met de planten is dat nog moeilijker, want die kennen ze bijna niet. En hoe zou hij de gelijkenis van de Goede Herder of van de Zaaier en het mosterdzaad of zoveel andere vertalen?

Op de meeste zendingsvelden vormen de gelijkenissen het aanknopingspunt om contact met de bevolking te krijgen. Maar hier gaat dat niet! De Eskimo's hebben ook absoluut geen zondebesef. Het schijnt dat hun dat ook niet is bij te brengen. Ze hebben geen behoefte aan een Heiland. Ze vinden het wel ontroerend wat Jezus voor hen gedaan heeft, maar de betekenis doorgronden ze niet. Niemand in hun wereld is groot en machtig, er is geen koning of opperhoofd die macht over hen uitoefent, en daarom valt het niet mee hun uit te leggen hoe groot en machtig God is. Ze kunnen zich evenmin voorstellen wat zonde tegen Hem is.

Egede wordt het meest geholpen door zijn kinderen die tussen de Eskimo's opgroeien en die de taal dus goed leren. Telkens neemt hij Eskimo's in zijn huis waarmee hij taalstudies maakt. Maar het loopt even zo dikwijls op een teleurstelling uit. Hun gedachten cirkelen alleen om de zee en de jacht. Ze schijnen voor niets anders geschapen. Zelfs de weeskinderen die hij in huis neemt en als zijn eigen kinderen behandelt, verdwijnen meestal na een poosje, of ze worden door andere Eskimo's weggevoerd. Iedere poging om tot hun wereldje door te dringen, schijnt tot mislukking gedoemd. Daarbij leeft hij in voortdurende zorg over de slechte toestand van de Compagnie. Iedere winter zit hij in angst en spanning of er de volgende zomer wel een schip zal komen. Want ondanks al zijn inspanning en moeite lukt het hem nooit, een lading bijeen te krijgen die de moeite waard is.

Er is voldoende, maar de Hollanders zijn hem te slim af, soms ook brutaal. Bovendien hebben zij ruilmiddelen waarop de Eskimo's zeer gesteld zijn. Egede dankt God als er toch regelmatig een schip uit Noorwegen en Denemarken hem brieven brengt. Van de koning ontvangt hij bericht dat hij „allergenadigst heeft besloten om de zending in Groenland

16

„de verlichting van de ruwe, onbeschaafde Groenlanders, „doordat het aan genoegzame inrichtingen heeft ontbroken, „waar zij naast de onderwijzing in Gods Woord, in de christelijke tucht en discipline konden worden opgevoed, en daar „het er ook niet naar uitziet, dat er iets anders met hen te „bereiken zou zijn, dan dat zij een zekere historische kennis „van God verkrijgen, en men hen dus voor het overige zal „moeten laten leven naar hun eigen goeddunken, heeft dit „mij om hunnentwege in grote zorgen gebracht, hoe zij „vroeger of later, geholpen kunnen worden, opdat de grootste „moeite en de vele onkosten aan hen besteed, niet tevergeefs „zouden zijn en wij onze tijd hier moesten doorbrengen zonder de geringste vrucht te zien, die tot eer van God en tot „hun verlichting kon dienen.

„Na veel gebed en rijp gepeins heb ik geen beter middel „kunnen vinden dan dat wij moeten beginnen met de kleinen „en onmondigen, van wie Christus zelf zegt, dat hunner het „Koninkrijk Gods is, tot Hem te brengen. Dit heb ik dan „ook aan het hoge respectabele Zendingscollege in mijn laatste zendschrijven allerrootmoedigst voorgesteld. Ik kan namelijk niet zonder innig medelijden de kleine kinderen aanzien, „wanneer ik de ruwe stammen opzoek, en ik zou hun zo „gaarne de zaligheid en de middelen tot een geestelijke wedergeboorte gunnen. Velen hunner sterven echter zonder het „christendom te kennen, hoewel hun ouders zich bereid verklaard hebben, niet alleen hen maar ook zichzelf te laten „dopen. Ik kan het niet langer verantwoorden, dat zij niet uit „hun ellende en verderf zouden gered worden. Wat echter „de ouden betreft, zo kunnen wij het niet wagen, hun het „allerheiligste deelachtig te doen worden, daar zij hun verderfelijke toestand niet beseffen en de genade in Christus „niet ter harte nemen. Wat de onmondigen betreft, waarover „ik het oordeel van collega's en medebroeders vraag, is mijn „mening, dat wij degenen die in onze nabijheid blijven en die „dus geregeld kunnen onderwezen worden in Gods Woord „en wier wandel door ons kan worden gecontroleerd, direct „na hun geboorte of als zij nog heel klein zijn, de Heilige „Doop deelachtig doen worden, hen daarna bij toenemende

18

EGEDE'S ZENDINGSMETHODE

„rijpheid laten onderwijzen in de ware godsdienst door gods-
„dienstonderwijzers, waarmee de kolonie in de toekomst
„rijklijk moet worden voorzien. Dit lijkt mij het enige middel,
„waardoor, met des Allerhoogsten bijstand, het christendom
„hier ingang vinden en langzamerhand wortel schieten kan,
„en zodoende door de dood van de ouderen het heidendom
„kan worden uitgeroeid.”

Het antwoord van Ohle Lange begint met de aanhaling van
Jesaja 49 : 22 en Lukas 18 : 15 en 16. En dan vervolgt hij:
„Daar nu dit voorbeeld van Christus door profeten tevoren
„is gezien, zo is er geen twijfel aan, dat men zulks ook op
„onmondige Groenlanders mag toepassen. Want dan worden
„zij levende leden van de Kerk, krijgen ook recht op alle
„goede dingen en privileges van de Kerk... Ik beveel u aan,
„met dit werk door te gaan en de kinderen tot het rijk Gods
„aan te nemen, daar God hen zelf aanneemt. Wie zou het
„water weren, dat dezen niet zouden gedoopt worden?”

Ook het zendingsgenootschap in Kopenhagen dat de weidse
naam draagt van „Vereniging ter bevordering van de loop
des Evangelies”, antwoordt in dezelfde geest. Zij merken op,
dat:

- 1 de ouders niet gedwongen mogen worden, maar uit vrije
wil en met hun volle instemming daarom moeten vragen;
- 2 men erop moet letten dat ze deze stap niet doen uit
bijgeloof, en hun dus duidelijk moet maken dat de doop
hun geen uiterlijk voordeel brengt;
- 3 de ouders zich bereid moeten verklaren om later hun
gedoopte kinderen voor het nodige christelijke onderwijs
af te staan.

Hiermede begint een nieuwe periode in de geschiedenis van
de Groenlandse zending. Na een paar jaar zijn er al ongeveer
honderdvijftig kinderen gedoopt. In geen geval ging men daar
lichtvaardig toe over. Men waakt er angstvallig voor dat de
gedoopte kinderen ook opgroeien tot christenen. Maar hierin
wordt Egede nog menigmaal teleurgesteld.

Hij dreigt met eeuwige verdoemenis voor ongehoorzame zon-
daren en met vreselijke straffen die God over hen zal doen
komen.

In zijn dagboek schrijft hij:

„Ik vermaande hen om te volharden in het goede en hun be-
„loften na te komen, daar God hen anders zeker zwaar zou
„straffen.

„Ik dreigde hen dat er in onze plaats boze mensen in het land
„zouden komen die hen onder dwang zouden houden, en als
„zij moedwillig God bespotten, zouden doodslaan.”

Eens trekt Egede verontwaardigd een amulet van de hals van
een heidense jongen. Hij gooit het weg en zegt erbij dat God
hen aan de duivel in de hel zal overgeven, als ze niet naar
Zijn verkondiging willen leven.

Verderop schrijft hij: „Ik antwoordde hun, dat zij zelf schuld
„hadden aan het slechte weer, waardoor ze niet op zee kon-
„den varen en voor hun voedsel zorgen. God is boos op hen,
„omdat ze niet willen leven naar Zijn woord dat ik hun ver-
„kondig!”

Een andere maal heeft hij zo'n grote massa mensen om zich
heen, dat hij niet allen kan overzien. Daarom heeft hij twee
helpers op verschillende plaatsen gezet, die er voor moeten
zorgen, dat zij luisteren.....

Egede verklaart echter dat hij daar niets mee bereikt. Daarom
herhaalt hij dezelfde bedreigingen van de boze mensen die
zullen komen om hen te doden. De toehoorders menen dat
die boze mensen hen in hun woeste land toch niet kunnen
achtervolgen. Maar Egede houdt vol. Er is volgens hem geen
plek in het land waar ze veilig zijn. Dat maakt indruk op
hen, en daarom doen ze maar alsof ze luisteren!...

„Wie God niet liefheeft,” zegt hij op een andere keer, „wordt
in het vuur geworpen en gepijnigd.”

De Eskimo's antwoorden dat ze arm zijn, en alleen maar ren-
diervellen en spek bezitten. Als God daarvan iets wil hebben,
moet Hij het maar komen halen. Zij zullen Hem niets
weigeren.

„Ik liet de spotter in boeien slaan,” schrijft Egede, „en hem
een pak slaag geven, dat hij dankbaar aanvaardde, omdat hij

W e moeten ons afvragen, of er misschien aan de ver-
kondiging van deze overigens zo trouwe volgeling van
Jezus iets hapert. Het blijkt hem namelijk onmogelijk de Es-
kimo's tot het christendom te brengen, hoewel het de zende-
lingen van de Broedergemeente enkele jaren later wel gelukt.
Weliswaar kunnen zij gebruik maken van het studiemateriaal
van Egede, en ze kunnen verder bouwen op hetgeen Egede
in deze vijftien jaar verzameld heeft, maar dat moeten we
ook weer niet overschatten. Al zijn aantekeningen zijn in het
Deens opgenomen, gedeeltelijk zelfs in het Latijn, en de
eerste Moravische broeders in Groenland beginnen er niet veel
meer mee dan met het Groenlands. Er ligt echter een ander
verschil in werk-methode.

De Broeders verkondigen dat de Heiland uit liefde en er-
barming voor deze arme wereld gestorven is, opdat wij door
het geloof in Hem, eeuwig zalig kunnen worden. Zij leggen
het accent op Jezus' genade en liefde. Voor „Heiland” vinden
ze een woord dat door de Eskimo's begrepen wordt. Zij
noemen Hem „pinliva”, dat wil zeggen: „iemand die uit ge-
vaar redt.” Het betekent ook wel „redding” die plaats heeft
wanneer men iets dat als onbruikbaar is weggegooid, weer
opraapt om er iets bruikbaars van te maken. Zo doet Jezus
met ons. Voor God zijn we onbruikbaar geworden, maar
Jezus maakt ons weer bruikbaar om Zijn kinderen te zijn,
wanneer we in Hem geloven. — Men timmert niet voort-
durend op de zonden van de Eskimo's, noch op wat ze
moeten doen en laten, maar men wacht geduldig af.

Als de mensen echt in Jezus geloven, wordt het zondebesef
vanzelf wakker en drijft hen dichter tot Hem.

Egede verkondigt eveneens Jezus. Maar zijn prediking is
theoretisch en wettisch. Hij is door en door orthodox Luther-
aan met een sterk piëtistische inslag. Zo spreekt hij van de
heilige, toornige God en van het brandend vuur in de hel.

verwacht had dat ik hem later zou doden.”

Uit dergelijke citaten blijkt wel dat Egede onder de Eskimo's
stevig van leer trok. Hij dreigde met duivel en hel om hen tot
God te drijven. Maar voor de hel waren ze niet zo erg bang.
Het vuur trok hen wel aan, ze waren dan tenminste bevrijd
van dat venijnig koude klimaat.

Als Egede hen had kunnen beloven dat de winter zou ver-
dwijnen op voorwaarde dat ze God zouden dienen, dan zou
hij meer resultaat op zijn werk hebben gezien. Voor de duivel
hebben ze wel respect, maar het abstracte Godsbegrip maakt
weinig indruk op hen. Het vermogen ontbreekt hen ten enen-
male zich een voorstelling van God te maken. Zijn wetten
zijn misschien goed voor de blanke mensen, die wel op zon-
daren lijken, maar niet voor hen. Voor de hemel voelen ze ook
niets, omdat daar geen zeehonden en rendieren zijn. Op die
wijze blijft zijn arbeid niet alleen een ploegen op rotsen, maar
de vraag is of Egede zijn werktuig goed bestuurt. En wij
menen nu wel te moeten vaststellen, dat dat niet steeds het
geval is geweest.

IN EEN HARDE LEERSCHOOL

Jaren gaan voorbij. De koning blijft Egede zijn gunst betonen. Het schip komt jaarlijks terug. Op verzoek van de koning gaat men er zelfs toe over Groenlanders naar Kopenhagen te sturen om daar christelijk te worden opgevoed. Het plan is, dezen in Groenland te laten werken als godsdienst-onderwijzer en zo hun landgenoten een indruk te geven van het christendom. De Groenlanders denken namelijk dat de Noren en andere mensen die met hun schepen bij hen komen, geen land noch huis bezitten, maar steeds in hun boot op zee rondzwalken.

Als deze mensen terugkomen, zal het werk pas goed beginnen! Maar ook dat komt allemaal anders uit. De eerste man wie deze eer te beurt valt, komt wel enthousiast terug, maar al spoedig valt hij in het heidendom terug, en neemt de vlucht. Dat is een wezelijke slag voor Egede. Helaas blijft het daar niet bij. Vele gedoopte kinderen lopen weg, zodra ze op eigen benen kunnen staan. Het ene kind na het andere wordt aan het onderwijs onttrokken. Egede worstelt in het gebed, maar het schijnt niets te baten. Hij mag wel kinderen dopen, maar het onderwijs heeft geen vat op hen. Soms weigeren de ouders hen daarvoor af te staan, ze moeten immers mee naar zee? Zo vallen ook deze plannen in duigen. Egede moet toegeven dat hij langs deze weg z'n doel niet bereikt! En het zou begrijpelijk zijn dat hij de eerste de beste gelegenheid aangrijpt om naar huis terug te keren, maar hij doet het niet. In dit opzicht is hij werkelijk groot te noemen. Groot in zijn geloof en zijn karakter.

In 1731 sterft zijn beschermer, koning Frederik IV, na de grote brand die Kopenhagen zo verwoest dat de bevolking in grote armoede vervalt. Zijn opvolger, koning Christiaan VI, voelt niets voor het werk in Groenland. Hij vindt dat het geld uit de staatskas in deze tijd beter kan worden besteed. Trouwens, het is met de handel op Groenland ook niet best gesteld. Er moet jaarlijks geld bij. Op die manier kan de

23

„dat het haar net zo aan het hart ging als mij, om Groenland „te verlaten, en dat zij gaarne met mij verder daar wilde „blijven als het ons mogelijk wordt gemaakt er te leven en „te werken. Ik moet alles in Gods almachtige handen bevelen „en bid Hem vol vertrouwen dat Zijn barmhartigheid en ge- „nade het zo willen beschikken en leiden dat alles moge ver- „lopen tot eer van Zijn heilige naam en tot verheerlijking „daarvan onder de Eskimo's.”

Daarom besluiten zij te blijven, en hun verder bestaan en werk afhankelijk te stellen van Gods barmhartigheid. God maakt het zo voor hen, dat ze niet alleen blijven. Enkele mannen verklaren zich bereid hun lot te delen, ze willen hen niet in deze eenzaamheid achterlaten.

Egede en zijn vrouw en kinderen wuiven de vertrekkenden een laatst vaarwel toe. Ze weten niet of ze ooit weer een schip zullen zien, maar ze weten zich meer dan ooit in Gods hand.

25

Compagnie niet blijven doorwerken. Ook het Zendings-college is niet enthousiast en ziet niet veel heil in het werk. Het is dus geen wonder dat de allergegadigste koning besluit dat „alle in dienst van de Compagnie aangestelde personen moeten worden teruggeroepen daar de grote uitgaven daaraan verbonden, vergeefs schijnen te zijn.” Dat is voor Egede een harde slag. Moet hij toegeven dat er geen hoop bestaat om de Eskimo's te bekeren? Heeft hij wel alle middelen toegepast? Of is het zo dat hij meer geduld moet oefenen, en dat pas na jaren enig resultaat mag worden verwacht?

Dergelijke vragen komen ook bij zijn vrouw op. Zo ziek ze zich voelt, verklaart ze toch dat ze de Eskimo's niet aan hun lot wil overlaten. Weliswaar heeft „zijn hoogst voornoemde Koninklijke Majesteit” Egede vrijgelaten al of niet terug te keren en hij heeft zelfs besloten dat in het laatste geval enkele manschappen van de kolonie bij hem mogen blijven, maar de voorwaarden zijn zo gesteld, dat geen verstandig mens daarop zal ingaan. Er wordt slechts proviand toegestaan voor één jaar, en men verklaart dat er verder van Zijn Koninklijke Majesteit geen hulp te verwachten is.

Menselijkerwijs is er dus geen uitweg meer: ze moeten weg, of ze zullen na een jaar verhongeren.

Natuurlijk is geen man van de kolonie te bewegen op deze voorwaarden in Groenland te blijven, maar zonder hulp van deze mensen is er evenmin een mogelijkheid van leven of werken.

Twee predikanten besluiten het land te verlaten, en de kapitein dringt er op aan, dat ook Egede dat plan vat. Deze krijgt het heel moeilijk. In zijn dagboek schrijft hij:

„De arme Groenlanders en in het bijzonder de gedoopte „kinderen (samen plm. 150 zielen) liggen mij zo na aan het „hart als een kind zijn moeder, gelijk een ieder christen be- „grijpen kan. Alleen ik zag de absolute onmogelijkheid om zon- „der menselijke hulp en proviand in dat land te blijven. In „deze grote verwarring begaf ik me naar huis (hij ontving „dit bericht op reis), en vond mijn vrouw ernstig ziek. Toen „ik haar zag, dacht ik dat ze blij zou zijn dit harde, ruwe land „te mogen verlaten. Tot mijn verbazing bemerkte ik echter

24

IN AANRAKING MET DE DOOD

Twee jaar gaan voorbij, twee jaar van strijd en teleurstelling, van achteruitgang in het werk, van ziekte en nood, en veel gebed.

In die tijd gebeurt er veel wat misschien verandering zal brengen in de Groenlandse zending.

Christiaan VI viert zijn luisterrijk kroningsfeest, bijgewoond door de graaf Von Zinzendorf die familie van hem is. De graaf heeft meer oren voor twee Groenlanders die er ook zijn dan voor iets anders. Door de koning hoort hij van de dappere dominé onder de Groenlanders die nu aan het eind van zijn kracht is gekomen.

Sinds 1727 denkt Zinzendorf aan de mogelijkheid, zendelingen naar Groenland te sturen, en nu doet zich hier onverwachts een gelegenheid voor. Het gelukt hem, de koning over te halen op zijn aanbod in te gaan. Daarmede wordt ook Egede's wens vervuld, het hele land met godsdienstonderwijzers te bezetten. De koning kan gemakkelijk zijn toestemming geven, omdat Zinzendorf geen financiële steun van hem vraagt.

Op 20 Mei 1727 vaart de „Haabet” weer de haven binnen van de plaats waar Egede woont. Aan boord zijn 3 leden van de Broedergemeente: Mattheus Stach, Friedrich Böhnisch en Christiaan David. Onverwachts komen zij zich bij Egede aanmelden. Ook de brieven die hij met dit schip ontvangt, geven hem moed. De koning is niet alleen besloten het werk voort te zetten, maar hij heeft ook plan op verschillende plaatsen forten en militaire posten te bouwen. Hij zal de handel uitbreiden, en alles in het werk stellen om Groenland vooruit te helpen. Er zijn al hoge ambtenaren gearriveerd, en een schip met hout en ander materiaal voor de bouw is onderweg. De zending gaat een glorie-tijd tegemoet! Egede kan de drie mannen niet herbergen. Zijn huis is overvol. Voorlopig

26

moeten ze een eigen noodwoning bouwen, totdat de timmerman, Christiaan David, klaar is met een huis.

Tegelijkertijd zijn twee Groenlandse jonge mensen teruggekeerd uit Kopenhagen, waar ze hun opvoeding hebben gekregen. Het zijn een meisje en een jongen, waarvoor van Zinzendorf zich sterk heeft geïnteresseerd. Het meisje is onderweg echter aan een vreemde ziekte gestorven, en na aankomst in Groenland wordt de jongen ernstig ziek. Hij sterft eveneens. En dat is dan het begin van een ontzettende ramp die Groenland vreselijk teistert. Voordat het schip Groenland weer verlaten heeft, zijn er al verschillende gevallen van besmetting met dodelijke afloop geconstateerd. Men weet niet, met welke ziekte men te doen heeft. Later blijken het de pokken te zijn. Op een beangstigende wijze verspreidt de ziekte zich. Hele dorpen worden uitgeroeid, en vaak is er niemand om de doden te begraven. De Eskimo's die nog gezond zijn vluchten bezeten van angst naar andere plaatsen. Maar de ziekte-kiemen dragen ze bij zich. Dikwijls komen de pokken niet tevoorschijn. Maar juist dan zijn de ziekteverschijnselen zo erg, dat er bovenmenselijke kracht nodig is, om bij de patiënten te blijven en hen bij te staan. De zieken verspreiden een zo ondragelijke lucht, dat het bijna onmogelijk is, in hun omgeving te blijven. Wat Egede daarvan vertelt in zijn dagboek, is niet weer te geven.

Bijna onbegrijpelijk is, dat Egede en zijn gezin niet op de vlucht slaat. Ze blijven echter op hun post, verplegen de zieken, begraven de doden en troosten de achterblijvende familieleden, om op die manier te redden wat nog te redden valt.

De pas-gearriveerde zendelingen staan hen trouw ter zijde. Zieken en stervenden nemen zij op in hun eigen huis, zelf slapen zij bij hen en doen voor de patiënten wat ze kunnen. Maandenlang hebben ze geen rustig moment, tijd om te eten of te slapen is er nauwelijks over. Ze delen hun voedsel met de Eskimo's, maar weten niet of zij zelf de volgende dag iets zullen hebben. Zo gaan er maanden voorbij. Als de winter in het land komt, is het reizen bijna onmogelijk. De epidemie maait nog steeds de mensen hij honderden weg. Egede's

27

Egede's vrouw beleeft helaas dit moment niet meer. Ze wordt steeds zwakker. Soms lijdt zij ondragelijke pijn, maar klagen doet zij nooit.

21 December 1731 neemt God haar bij Zich. Egede begraaft haar op het grote kerkhof van Groenland, maar als hij later naar Denemarken terugkeert, laat hij ook het stoffelijk overblijfsel van zijn vrouw daarheen overbrengen.

29

vrouw is verpleegster in hun groot hospitaal en hij zelf trekt er voortdurend op uit om te helpen. Zelfs de kinderen helpen mee!

Dit alles baat echter niet veel. Het wordt steeds enzamer om hen, en het lijkt wel of de dood oppermachtig is.

Deze vreselijke epidemie duurt meer dan een jaar. Ook de zendelingen worden ziek, de een na de ander, en zij moeten eveneens dood Egede en zijn vrouw worden verpleegd.

Zij genezen weliswaar, en zij helpen dan ook weer mee, maar de zwaarste taak rust toch op Egede en zijn vrouw. Bovendien verstaan de zendelingen nog niet hun taal! Toch opent deze rampzalige tijd voor het evangelie de deur. Want ook de zendelingen geven, evenals Egede, aan de Eskimo's de bewijzen van hun liefde. In plaats dat zij voor hen op de vlucht slaan, komen de Eskimo's langzamerhand bij hen, en zo ontstaat er een hechte band.

Als de storm eindelijk voorbij is, kan men de gevolgen van de ramp overzien. En die zijn verschrikkelijk: er is geen gezin waar niet een sterfgeval is. Hele familie's zijn verdwenen, sommige dorpen zijn uitgestorven, streken zijn ontvolkt. Van de 150 kinderen die gedoopt zijn, is er bijna geen een meer over. Veelbelovende jonge mensen waar Egede de grootste verwachtingen van koesterde, zijn overleden. Slechts hier en daar leven eenzame mensen in de grootste narijheid.

Ook de gezondheid van Egede en zijn vrouw heeft een knak gekregen. Het is duidelijk, dat deze moedige mensen het niet lang meer volhouden, lichamelijk zijn zij gebroken. Maar al staan zij aan het eind van hun werk op een grote ruïne, hun geloof in de komst van het Rijk op Groenland is ongeschokt. Wat zij voor Groenland hebben gedaan, blijft!

Hun plan is, naar Kopenhagen terug te keren, en daar alle krachten te wijden aan de zending op Groenland. Egede zal een school voor Godsdienstonderwijs oprichten, en zelf les geven in de Groenlandse taal, zodat de kostbare tijd op Groenland niet verloren gaat aan deze moeilijke studie.

Hun oudste zoon zal binnenkort uit Kopenhagen komen om de Broeders te assisteren, en dan kunnen Egede en zijn vrouw naar het vaderland terugkeren.

28

9

HET EINDE VAN HET WERK

29 Juli 1736 houdt Egede zijn afscheidsprek. Zijn onderwerp is Jesaja 49 : 4: „Maar ik zei: ik heb vergeefs gewerkt, ik heb mijn kracht nutteloos verspild ofschoon mijn zaak des Heren, mijn ambt Godes is.”

Achter zijn kathedraal staat hij als een terneergeslagen mens. Dat kan ook moeilijk anders: menselijk beschouwd heeft hij volkomen vergeefs gewerkt en geleden. In vijftien jaar van onvermoeid bezig zijn is het hem niet gelukt ook maar het begin van een gemeente te vormen. Zijn plan, dit doel te bereiken door het dopen van kinderen is volkomen stuk geslagen. De komst van militaire en civiele autoriteiten in het land heeft er niet toe bijgedragen, de Eskimo's toegankelijker te maken voor het Evangelie. Integendeel, ze vertrouwen de zaak niet meer! Wie weet welke bedoelingen die vreemdelingen met hen hebben.

Met de zendelingen heeft Egede evenmin overweg gekund. En dat is voor een groot deel hun schuld geweest. Hier botsen twee totaal verschillende werelden. De Broeders kunnen zich op geen enkele manier verenigen met zijn zendingsmethode. De enthousiaste maar eigenwijze Christiaan David die met zijn onstuimig karakter in Herrnhut al zoveel brokken heeft gemaakt, is ook nu weer de hoofdpersoon die met Egede in een hevige theologische botsing komt, hoewel hij alleen maar als timmerman is meegenomen, om de huizen voor de zendelingen te bouwen. Dat doet Egede ontzaglijk pijn. Maar ook hier komt de grootheid van zijn karakter tot uiting. Zo schrijft hij in een van zijn brieven:

„Uw christelijke terechtwijzing ten aanzien van mijn trouw als dienstknecht van God en mijn ijver in mijn ambt aan, waard ik in alle liefde en met dank. Wat ik verzuimd heb, beken en berouw ik. Wat mij ontbreekt betreurt ik en ik „smeeke God in Christus dat Hij mij door Zijn barmhartigheid de rechte bekwaamheid wil schenken.”

30

Ootmoediger kan het niet. Het is zeer de vraag of Christiaan David van dezelfde ootmoed is beziel. Want hij stelt zich met deze verklaring niet tevreden maar drijft het conflict verder omdat hij zich met de theologische inzichten van Egede niet kan verenigen.

Zinzendorf moet zelf ingrijpen om een eind te maken aan dit theologische geharrewar, waartoe de Broeders in geen enkel opzicht bekwaam of geroepen zijn. Vanzelfsprekend, dat dit alles Egede mateloos teleurstelt.

Dát er op de zendingsmethode van Hans Egede wel een en ander is aan te merken, hebben we aangetoond. Maar niets is onrechtvaardiger dan hem van ontrouw en gebrek aan ijver te beschuldigen. Want de ijver voor zijn zendingswerk heeft hem letterlijk verteerd. De tragiek van de grote mislukking van zijn werk (als we tenminste het recht hebben van mislukking te spreken!), ligt niet zozeer bij Egede zelf als bij de omstandigheden. Hij staat alleen, en heeft geen gemeente achter zich die hem draagt met haar gebed. Wel is er een zendingsvereniging in Kopenhagen die zich voor zijn werk interesseert, maar dat is ook al wat er van gezegd kan worden.

De enige die werkelijk meeleeft, is misschien koning Frederik IV. Maar daardoor is nu juist nauwelijks te voorkomen dat Egede zich op Groenland als koninklijk ambtenaar voelt, wat ook sterk in zijn verkondiging tot uiting komt. Overal blijkt, dat waar zending en politiek hand aan hand gaan, weinig te verwachten is wat het eerste betreft. Dit kan ook gezegd worden van de zending die zich bezighoudt met de handel. Maar daar mag men Egede toch geen verwijt van maken!

We zien een hele rij tragische omstandigheden die hebben bijgedragen tot de schijnbare mislukking van Egede's levenswerk. Het is bitter teleurstellend voor hem, zo afscheid van Groenland te nemen, zonder ook maar iets van zijn verlangen vervuld te zien.

We voelen met hem mee als hij in zijn dagboek schrijft dat hij zijn afscheidsprek gehouden heeft als een volkomen gebroken man die voor de toekomst weinig hoop en succes verwacht.

31

„christelijkste intentie en ijver, die hem bezielt, Gods eer uit „te breiden, met geluk, vooruitgang en zegen wil bekronen om Jezus' wil.”

Zo is deze ene, grote wens van deze dappere mens vervuld. En deze school zal nog rijpe vruchten dragen.

Wel wordt het eigenlijke zendingswerk op Groenland voortaan door zendelingen van de Broedergemeente verricht en zullen zij daarmee ook door mogen gaan totdat door Gods genade het hele volk gekerstend is.

Maar men mag niet vergeten dat tot het bereiken van dit resultaat ook diegenen zullen bijdragen, die van deze school uit naar Groenland worden gezonden. Pas later zal blijken wat Egede niet alleen voor Groenland heeft betekend, maar ook voor de hele ontwikkeling van de zending. In elk geval kan worden gezegd dat Egede een stoer pionier is geweest die met een zeldzaam vertrouwen in God gevochten heeft tegen demonische machten. Hij heeft gehoopt hen in Gods kracht te mogen overwinnen. Maar dit heeft niet mogen gebeuren. Dat is trouwens ook niet mogelijk geweest.

Desniettemin heeft hij volgehouden en het geloof bewaard. Zelfs in de grootste donkerheid zag hij het goddelijk Licht over Groenland gloren.

Hoewel hij zijn hartstochtelijk verlangen nooit in vervulling heeft zien gaan, heeft hij in geloof toch de verhoging van zijn gebed beleefd. Het resultaat van al zijn strijd gaat zijn schoonste dromen en zijn stoutste verwachtingen te boven: 160 jaar later kan de Broedergemeente het hele Groenlandse volk als een goed georganiseerde christelijke gemeenschap met eigen predikanten en godsdienstonderwijzers aan de Deense Kerk toevertrouwen. Dan is er geen zending meer nodig in dat land, omdat Gods Heilige Geest een grandioze overwinning heeft behaald.

God heeft het gebed verhoord, dat Egede bij zijn afscheid van Groenland heeft uitgesproken:

„dat God door Zijn eindeloze genade en barmhartigheid de „middelen wil schenken en de wegen banen, hun zaligheid „te bevorderen, hun blindheid te verlichten, hun verduisterde „zieleleven te genezen en hun de kracht van Zijn genade

33

Bij deze gelegenheid doopt hij voor de laatste maal. En wel een Groenlandse jongen die hij twee jaar bij zich heeft gehad. In zijn gebed vraagt hij voor dit kind dat de Heilige Geest over hem mag worden uitgestort, evenals over de anderen die van de pokken-epidemie zijn overgebleven. Opdat hun geloof mag worden versterkt, en hun leven zich mag vormen tot een echt christelijk leven, en zij dan ook eindelijk voor eeuwig gelukkig mogen zijn in de hemel.”

Het valt Egede moeilijk, Groenland te verlaten. Maar de noodzakelijkheid dwingt hem, en de hoop dat hij van Kopenhagen uit voor hen kan leven en werken, geeft hem de nodige kracht voor deze laatste stap.

Zo vaart hij op 3 Augustus uit Groenland weg met een zoon en twee dochters. Zijn oudste zoon Paul laat hij als opvolger achter. Aan boord heeft hij het stoffelijk overschot van zijn vrouw, dat hij twee maanden later op het Sint Nicolaaskerkhof in Kopenhagen ter aarde bestelt.

Op 8 October mag hij persoonlijk bij de koning komen „om „van de zending, haar toestand en fata van het begin tot het „eind verslag te doen, waarbij ik mijne alleronderdanigste „mening te kennen gaf, hoe deze met vrucht en succes in de „toekomst kon worden gedreven, dat namelijk naast andere „instellingen het werk ook van flinke onderwijzers en gods- „dienstonderwijzers moest worden voorzien, die echter, voor- „dat zij werden uitgezonden, genoegzaam in de taal moesten „worden onderwezen, zodat zij direct bij aankomst hun werk „zouden kunnen beginnen, omdat anders hun jaren tevergeefs „werden doorgebracht, zolang zij de taal nog niet konden „spreken.”

Tot zijn grote blijdschap „vindt dit zijn voorstel allernadig- „ste approbatie, zodat een seminarie voor studenten tot „missionarî en voor jeugdigen uit het weeshuis tot gods- „dienstonderwijzers, bij koninklijk besluit, wordt opgericht.” Egede wordt tot hoogleraar aan de school benoemd, waarvoor hij een salaris van 500 rijksdaalders geniet. Hij aanvaardt zijn ambt met de bede „dat God de koning voor zijn „aangezicht tot in eeuwigheid wil zegenen en zijn aller-

32

„deelachtig te doen worden, opdat zij tot erkenning der waar- „heid zouden mogen komen, en Gods kinderen worden.”

Met dit gebed in zijn hart heeft Egede gewerkt en geleden. En met dit gebed is hij in 1758 op zijn 72ste jaar overleden.

34

HOE HET VERDER IN GROENLAND MET DE ZENDING GAAT

Het werk dat de Broedergemeente van Egede overneemt, blijkt spoedig zo zwaar te zijn, dat de zendelingen er bijna wanhopig onder worden.

De gewone, dagelijkse taal levert al zoveel moeilijkheden op, dat het voor ongeletterde mensen een hopeloze taak lijkt, daaraan te beginnen. Het woord voor „letter” bijvoorbeeld is: „agdlak”. Letters maken of schrijven is: „agdlakpok”. Hij schrijft: agdlakkiartorpok, hij zal schrijven: agdlakkiartarausnarpok; hij zal gauw schrijven: agdlakkiartarausnarpok. In sommige brieven van Groenlandse christenen vinden we nog langere woorden, bijv.: ilungersorneruleruninaraluarpunga of sulagssakaruapatdlauutariakangingmat. Daarbij moeten we niet vergeten, dat de zendelingen dikwijls zelf woorden moeten vormen voor de nieuwe dingen of begrippen die zij brengen. Geen enkel dier uit de bijbel is de Groenlanders bekend. Zo is het ook met de bloemen en de bomen die in de bijbel genoemd worden. „Honing” wordt bijv. als volgt omschreven: „iets dat er als vet of spek uitziet en van een insect komt dat er ongeveer uitziet als...” en dan volgt de naam van een insect dat in Groenland voorkomt.

De gelijkenis van de Goede Herder wordt door een der godsdienstonderwijzers voor de Eskimo's „vertaald” als op blz. 36 aangegeven.

Er zijn trouwens nog andere moeilijkheden dan de taalkundige. De weinig-intelligente aard van de Eskimo's maakt ieder contact met hen bijna onmogelijk. Ze hebben niet het geringste verlangen naar iets anders, hoe dan ook.

Negen jaar duurt het voor dat de doorbraak komt. Kajarnak, de eerste, draagt het evangelie van plaats tot plaats. Uit alle richtingen stromen mensen naar de zendingspost om daar onderwezen te worden. Nu is er echter nog een moeilijkheid, namelijk de geweldige afstanden en de onmogelijkheid om in

35

in de aarden huizen of hollen, waarin de hele Eskimofamilie naast elkaar slaapt, soms tien, twintig of meer mensen, allen ingesmeerd met traan en waar dan ook traanlampen een walgelijke zoete lucht verspreiden. De Eskimo's nemen zelden een bad, vrouwen van zendelingen beweren aan het lichaam van volwassen meisjes vuil te hebben gevonden van hun babyjaren! Wanneer daartoe de gelegenheid is, maken de zendelingen liever hun eigen sneeuwhut waarin zij op een sneeuwbed slapen, dat 's morgens bij het wakker worden onder hen weggesmolten is!

De aanvoer uit Europa is zeer wisselvallig. In 1895 is het nog zeer onzeker of een schip zijn bestemming bereikt. De zendingsbruid Hausine Fogdal, reist in dat jaar met het Deense schip Hvidbjörn naar haar bruidegom in Groenland. Het schip wordt echter door het drijfijfs volkomen verpletterd. Zij redt het leven, maar al haar bezittingen gaan verloren. Een jaar lang wacht ze op een nieuwe voorraad kleren, enz. Maar dan wordt het tweede schip bij het invaren van de haven voor hun ogen door een ijsschots omvergeworpen, en het verdwijnt met zijn hele lading in de diepte.

De offers die gebracht worden zijn echter niet vergeefs. Overal ontstaan christengemeenten die zelf het Evangelie verder verspreiden.

De Bijbel wordt in het Eskimo's vertaald. Geen enkele gelijkenis kan echter in hun taal worden weergegeven, en daarom wordt er iets heel anders gemaakt dat dezelfde geest ademt.

Deze Bijbel en het gezangboek worden spoedig het kostbaarste bezit voor de Eskimo's, en het Woord doet zijn wondere werking in de harten van deze mensen en het verandert hun leven zodat latere bezoekers er verbaasd van staan.

Aan het eind van de 19de eeuw zijn er geen heidenen meer in Groenland die door zendelingen te bereiken zijn. In kerken en scholen doen inheemsen mee met het werk.

Nu komt de tijd dat de Broedergemeente zich kan terugtrekken en de Groenlandse christenen aan de Deense kerk

37

de lange winter daar te reizen. Daarom moeten op tal van plaatsen voor betrekkelijk weinig mensen zendingsposten worden gebouwd. Het aantal Eskimo's dat door een enkele zendeling normaal bereikt kan worden, bedraagt zelden meer dan enkele honderden. De druk van de eenzaamheid is hier groter dan op enig ander zendingsveld ter wereld, en het leven moet hier worden ingericht naar de primitieve omstandigheden van het land. Wat het voedsel betreft, moet men tevreden zijn met wat het land biedt, en dat is werkelijk niet veel.

Als de zendelingen op reis zijn, moeten ze vaak overnachten

36

toevertrouwen. Nooit heeft men in Groenland zoveel mensen bij elkaar gezien als op 11 September 1900 als het schip uit de haven van de zendingspost Lichtenau vaart met de zendelingen en hun gezinnen.

In niet minder dan 40 grote boten en 212 kajakken komen de christenen uit alle streken naar Lichtenau om hier voor de laatste keer het Heilig Avondmaal te vieren en afscheid van hun leraars te nemen. Hun zingen, begeleid door een bazuinorkest, klinkt indrukwekkend over het strand. Wat een verschil met 170 jaar geleden!

Terwijl de scheidende zendelingen een gebed omhoog zenden voor de Groenlanders, en de bazuinen zich nog over de stille zee laten horen, verdwijnt het schip achter de rotsen. —

Als Hans Egede had kunnen meemaken, wat hier op het stille strand plaats vindt, hij zou in diepe ootmoed hebben gezegd: „Het gaat al mijn verwachtingen te boven. Al mijn offers en ontberingen betekenen niets bij hetgeen Gij mij geschonken hebt.”

38

INHOUD

	bldz.
1 Voorbereiding	5
2 Een gevaarlijke reis naar onbekend land	7
3 Teleurgesteld	10
4 Een merkwaardig zendeling	13
5 Moeilijke wegen	17
6 Egede's zendingsmethode	22
7 In een harde leerschool	24
8 In aanraking met de dood	28
9 Het einde van het werk	32
10 Hoe het verder in Groenland met de zending gaat	36

39

Van P. M. Legéne verschenen eveneens:
Suriname, land mijner dromen (3e druk)
Tani, het godenkind (3e druk, ook vertaald in het Deens)
De gevloekte plantage
Graaf von Zinzendorf, de man die maar één passie had
De gebroken tomahawk
(4e druk, ook vertaald in het Deens, Noors en Zweeds)

